

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

aan Europese Commissie
Eurocommissaris Roswall
Wetstraat 200
B-1049 Brussel

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Ms M. Neefjes, EU-adviseur

M +31 (6)21374138

E m.neefjes@tweedekamer.nl

datum 16 januari 2025

betreft Politiek dialoog - derogatie Nitraatrichtlijn

Geachte Commissaris Roswall,

De vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft naar aanleiding van Uitvoeringsbesluit 2022/2069 inzake de aflopende derogatie op de Nitraatrichtlijn besloten u een brief te sturen in het kader van het politieke dialoog met de Europese Commissie. Onderstaand treft u de opmerkingen en vragen van een aantal fracties in de Tweede Kamer.

Vragen en antwoorden van de leden van de fractie van de Partij voor de Vrijheid (PVV)

Grasland wordt binnen de Europese Unie (EU) gezien als essentieel voor duurzame landbouw en voedselzekerheid, vooral in de graslanden met veel veeteelt zoals Nederland, Duitsland, Denemarken, België, Noord-Frankrijk en Ierland. Grasland benut stikstof efficiënter dan bouwland door de dichte begroeiing, een diep wortelstelsel en een langere groeiperiode. Dit maakt hogere bemestingsnormen mogelijk zonder significante milieuproblemen, mits goed beheer wordt toegepast. Hierbij zijn enkele punten van belang. Allereerst gaat het dan om efficiënte stikstofbenutting. Grasland kan tot 250 tot 350 kilogram stikstof per hectare per jaar opnemen, afhankelijk van bodemkwaliteit en beheer. Ook minimaliseert grasland uitspoeling van dierlijke mest naar grondwater en verlaagt het ammoniakemissies door technieken zoals injecteren, dit is gunstig voor stikstofgevoelige Natura 2000 in de omgeving. Ten tweede is economische en circulaire landbouw een belangrijk punt, grasland is immers cruciaal voor veehouderij en voederverzorging. Het toepassen van meer dierlijke mest bevordert de grasproductie en vermindert de afhankelijkheid van kunstmest. Ten slotte derogatie en toepassing, aangezien boeren onder voorwaarden meer dan 170 kilogram

stikstof per hectare mogen toepassen, afhankelijk van regio en waterkwaliteit. Binnen de graslandzone zou het zeker mogelijk zijn om hiervoor tot 230 tot 250 kilogram stikstof op grasland op te nemen als specifiek kader.

Ten aanzien van risico's en beperkingen kan het volgende worden opgemerkt. Mogelijke milieuproblemen zijn uitspoeling naar grondwater (vooral op zandgronden) en ammoniakemissies. Strikte regels, vermindering van kunstmest, monitoring en bemestingsplannen zijn nodig om uitspoeling te voorkomen en de grondwaterkwaliteit te waarborgen. Wetenschappelijke studies, zoals die van Wageningen University & Research (WUR), ondersteunen hogere stikstofnormen op grasland, met name in het kader van circulaire landbouw en voedselzekerheid. De EU-richtlijnen blijven echter streng, en verdere discussies zijn nodig in Brussel om met maatwerkoplossingen en toepassingen te komen.

Vragen en antwoorden van de leden van de fractie van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)

De leden van de VVD-fractie constateren dat een goede kwaliteit van oppervlakte- en grondwater randvoorwaardelijk is voor een schone leefomgeving, goed drinkwater en weerbare voedselproductie. Deze leden hechten eraan om uit te spreken dat zij staan voor het nakomen van afspraken die zijn gemaakt tussen de Nederlandse regering en de Europese Commissie (EC). Tegelijkertijd spreken deze leden hun zorg uit over de impact die het verlies van derogatie heeft voor agrarische bedrijven. Deze leden vernemen graag van de EC hoe kansrijk zij het opnieuw verkrijgen van een vorm van derogatie acht. Erkent de EC dat bepaalde gewasvoorwaarden, zoals blijvend grasland, een hogere mestplaatsingsnorm zonder uitspoeling van nutriënten toelaten? Zo ja, is een dergelijke vorm van 'gewasderogatie' een denkrichting die de EC betreft bij de aanstaande evaluatie en herziening van de Nitraatrichtlijn? Deze leden spreken hun wens uit voor een graslandcoalitie, te vormen met gelijkgestemde landen. In het addendum op het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn staat de afspraak tussen de Nederlandse regering en de EC beschreven om in 2032 tot een grondgebonden melkveehouderij te komen. Hoe kijkt de EC naar het Nederlandse voornemen om hier eerst een impactonderzoek naar te doen en hierover in het voorjaar te besluiten? Hoezeer hecht de EC aan uitvoering van deze addendumafspraken? Deze leden constateerden recent dat de Nederlandse regering voornemens is om de derogatievrije zone rondom bepaalde Natura 2000-gebieden te verkleinen van 250 naar 100 meter. Is de EC van dit voornemen op de hoogte gesteld en wat is haar reactie op dit voornemen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van Nieuw Sociaal Contract (NSC)

De leden van de NSC-fractie hechten grote waarde aan de afspraken die Nederland gemaakt heeft met de EC. Goede waterkwaliteit en de instandhouding van de natuur zijn essentieel voor een fijne leefomgeving. Tegelijkertijd moeten doelen haalbaar zijn

en zijn de (economische) gevolgen van verlies van derogatie voor veel Nederlandse boeren groot. Hoe groot acht de EC de kans dat Nederland ruimte krijgt voor een derogatie? Hoe kijkt de EC aan tegen de mogelijkheden voor het verkrijgen van een derogatie voor Nederland? Is er wellicht ruimte voor een tijdelijke derogatie om het grote mestoverschot in 2025/2026 weg te werken?

Hoe kijkt de EC aan tegen de huidige maatregelen van Nederland voor het waarborgen van de waterkwaliteit? Welke voorlopige conclusie van de evaluatie van de Nitraatrichtlijn trekt de EC? Hoe kijkt de EC aan tegen de effectiviteit van het 7e Actieprogramma? Acht zij dit voldoende om de doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen in 2027? Welke stappen moet Nederland nemen om te laten zien dat zij serieus is de doelen in 2027 te halen? Welke eisen stelt de EC aan de invulling, gezien het feit dat één van de gemaakte afspraken een grondgebonden melkveehouderij in 2032 is?

Deze leden achten het onwenselijk dat voor gewassen die een langere groeiperiode of hogere stikstofopname kennen, zoals bijvoorbeeld gras, in het vervolg extra kunstmest moet worden aangewend. Is een vorm van 'graslandderogatie' mogelijk waarbij voorkeur wordt gegeven aan dierlijke mest boven kunstmest, bijvoorbeeld in de gebieden daar waar de waterkwaliteit op orde is? Hoe kijkt de EC aan tegen het teruglopen van het aandeel blijvend grasland areaal? Hoe kijkt de EC hier tegen aan in relatie tot de waterkwaliteit en biodiversiteit?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van Democraten 66 (D66)

De leden van de D66-fractie constateren dat de Nederlandse waterkwaliteit al lange tijd in slechte staat is, mede namens vervuiling door meststoffen. De derogatie op de Nitraatrichtlijn, in combinatie met ontoereikend Nederlands beleid, heeft ervoor gezorgd dat de waterkwaliteit nog lang niet in orde is. Dit heeft gevolgen voor waterzuivering, het milieu en recreatie. Een nieuwe of aangepaste derogatie zou ervoor zorgen dat effectieve maatregelen voor schoner water achterwege blijven en zou er bovendien voor zorgen dat boeren wéér en langer in onzekerheid terecht komen door het uitblijven van oplossingen en visie.

Het is zeer kwalijk dat boeren de dupe zijn van falend overheidsbeleid. Zeker gezien de afbouw van derogatie voorspelbaar en gepland was, en er oplossingen voorhanden waren om de mestproblematiek aan te pakken. Meer uitstel kan daar niet de reactie op zijn. Dat gaat ten koste van de natuur en uiteindelijk de boer.

De leden van de D66-fractie constateren tegelijk dat er rekening moet worden gehouden met de perverse prikkels rond de afbouw van derogatie. Vooral als het gaat om de toename van kunstmestgebruik en potentieel het gebruik van RENURE. Het nut van, en de behoefte naar, deze middelen zijn goed te begrijpen. Tegelijk kunnen deze middelen ongereguleerd een bron zijn van nieuwe waterkwaliteitsproblemen. Deze

leden maken zich zorgen over de consequenties hiervan op het milieu. Op termijn kan het ongeregeerd laten van deze middelen de bestaanszekerheid van boeren ook in het geding brengen, bijvoorbeeld door lock-in's. Zeker als er uiteindelijk toch regels op komen. Is de EC daarom voornemens om proactief regelgeving te maken omtrent kunstmest en RENURE in het licht van de afbouw van derogatie?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Boer Burger Beweging (BBB)

De leden van de BBB-fractie constateren dat de Nitraatrichtlijn alle Europese landen verplicht om maximaal 170 kilogram stikstof uit dierlijke mest per hectare toe te passen. Deze richtlijn gaat eraan voorbij dat niet alle landbouwgrond in Europa gelijk is. In vruchtbare delta's, zoals Nederland, kan zonder risico voor grote nitraatuitspoeling meer dierlijke mest worden gebruikt. Dat wordt ook bewezen door de jaarlijkse rapportage over grondwaterkwaliteit op derogatiebedrijven. De uitspoeling van nitraat vanaf grasland is minimaal, ook bij een veel hogere stikstofgift.

Daarnaast leidt een verlaging van de toegestane hoeveelheid dierlijke mest onherroepelijk tot een, op zijn minst relatief, hogere gift van kunstmest. Het gevolg is een even grote gift van stikstof, met een groter aandeel uit onnatuurlijke bronnen in plaats van natuurlijke dierlijke mest. De uitspoeling van nitraat naar grond- en oppervlaktewater zal daardoor toenemen, wat de waterkwaliteit eerder slechter dan beter zal maken. De productie van kunstmest zorgt voor veel CO₂-uitstoot. Voor de klimaatdoelen moeten boeren juist minder kunstmest gebruiken. Het gebruik van een relatief groot aandeel kunstmest past niet bij de wens om meer te richten op kringlooplandbouw, waarin betere benutting van dierlijke mest en minder kunstmest centraal staan.

De leden van de BBB-fractie constateren dat de afbouw van derogatie daarnaast zal leiden tot een veel groter areaal bouwland. Ook die trend zal onherroepelijk leiden tot meer uitspoeling van nitraat. Alles bij elkaar is het van groot belang dat Nederlandse boeren op grasland een groter aandeel van hun stikstofgift uit dierlijke mest mogen halen. Zo kan de kunstmestgift laag gehouden worden en wordt de waterkwaliteit beter beschermd.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren (PvdD)

De leden PvdD-fractie danken de EC voor hun heldere brief over de Nederlandse mestaanpak en het ontbreken van effectieve maatregelen.

De leden van de PvdD-fractie wijzen erop dat de Nederlandse regering het probleem negeert en noodzakelijke oplossingen uit de weg gaat, terwijl de natuur- en waterkwaliteit steeds verder verslechteren.

De leden van de PvdD-fractie constateren dat de EC terecht opmerkt dat Nederland de hoogste veedichtheid van de EU heeft. Zolang er in Nederland tussen de 500 en 600 miljoen dieren per jaar worden gefokt, gebruikt en gedood, zal de staat van het water en de natuur slecht blijven. Het is onbegrijpelijk dat er geen daadkrachtige plannen zijn om de achteruitgang van natuur- en waterkwaliteit te stoppen. Voor de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LNV) blijft het echter taboe om werk te maken van het fors inkrimpen van het aantal dieren in de veehouderij. In plaats daarvan beschermt zij de agro-industrie, met alle negatieve gevolgen van dien.

De minister van LNV heeft geen plan om de Nitraatrichtlijn na te leven. Ze pakt de problemen niet aan. In plaats daarvan creëert ze valse hoop door in te zetten op de herziening van de Nitraatrichtlijn. Tot die tijd sorteert ze voor op het gedogen van mestfraude, wat zeer schadelijk is voor de natuur, het bodemleven, ons grond- en oppervlaktewater én de rechtsstaat.

De leden van de PvdD-fractie roepen de EC op om kritisch te blijven kijken naar het Nederlandse mestbeleid en de Nitraatrichtlijn aan te scherpen in lijn met de KRW. Zelfs als Nederland aan de Nitraatrichtlijn voldoet, blijft er een enorme opgave liggen voor de KRW.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)

De leden van de SGP-fractie waarderen de zorg van de EC voor de waterkwaliteit. Deze leden zijn van mening dat andere maatregelen voor minder weglek van nitraten en fosfaten effectiever zijn dan afbouw van de derogatie voor melkveebedrijven en grasland. Die afbouw zal juist zorgen voor verslechtering van de waterkwaliteit. Deze leden vinden het moeilijk om aan melkveehouders uit te leggen dat minder dierlijke mest moet worden aangewend en wel meer (klimaatvriendelijk) kunstmest mag worden toegepast, terwijl de waterkwaliteit hierdoor niet zal verbeteren.

De leden van de SGP-fractie constateren dat de specifieke beperking voor dierlijke mest is gebaseerd op de veronderstelling dat bij kunstmestgebruik minder mineralenweglek optreedt. Onderzoek door de WUR bewijst dat bij toepassing van rundveedrijfmest geen sprake is van meer mineralenuitspoeling dan bij kunstmest. Heeft de EC hiervan kennisgenomen? Biedt dat ruimte voor gebruik van meer rundveemest in plaats (klimaatvriendelijk) kunstmest?

Waarom vindt de EC dat bij een 230 kilogram derogatie voor melkveebedrijven met grasland afbreuk wordt gedaan aan artikel 1 (Nitraatrichtlijn) en onvoldoende recht wordt gedaan aan objectieve criteria (bijlage III Nitraatrichtlijn), terwijl onderzoek (WUR) laat zien dat bij toepassing van deze derogatie geen sprake is van

waterkwaliteitsrisico's? Welke mogelijkheden ziet de EC voor een gerichte derogatie voor (melkveebedrijven met alleen) blijvend grasland?

De leden van de SGP-fractie constateren dat bij de KRW de waterkwaliteit wordt beoordeeld op de best scorende nutriënt. Die bepaalt immers de algengroei. Bij de vaststelling van met nutriënten verontreinigde gebieden (NV)-gebieden vereist de EC een andere werkwijze: de slechtst scorende nutriënt is bepalend, tenzij de biologie op orde is. Waarom moet worden afgeweken van de KRW-beoordelingsmethode?

Vragen en opmerkingen van de leden van fractie van de ChristenUnie

De leden van de CU-fractie constateren dat Nederland het hele grondgebied heeft aangewezen als kwetsbare zone. Welke mogelijkheden ziet de EC om daarin te differentiëren, oftewel een deel van het grondgebied niet en een deel wel aan te wijzen als kwetsbaar gebied? Zijn daar inhoudelijke gronden voor; denk bijvoorbeeld aan het niet aanwijzen van de veenweide- en kleigebieden als kwetsbare zone?

De leden van de CU-fractie constateren dat uit onderzoek blijkt dat dierlijke mest op blijvend grasland leidt tot minder nitraatuitspoeling dan kunstmest, en dat de uitspoeling bij dierlijke mest dermate gering is dat een hogere stikstofgift per hectare dan 170 kilogram vanuit waterkwaliteitsperspectief verantwoord is op blijvend grasland. Tevens blijkt in de praktijk dat het verdwijnen van de derogatie, vanwege de omzetting naar bouwland, leidt tot minder blijvend grasland, wat slecht nieuws betekent voor de waterkwaliteit. Leiden deze feiten ertoe dat de EC positief staat tegenover een derogatie specifiek voor blijvend grasland? Zou dit volgens de EC niet tevens moeten betekenen dat er binnen de stikstofgebruiksruimte per gewas/bedrijf zo veel mogelijk ruimte zou moeten zijn voor of zou moeten worden gestuurd op de aanwending van stikstof uit dierlijke mest?

De commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur ziet met belangstelling uw reactie tegemoet en stelt het op prijs uw antwoord zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen drie maanden na dagtekening van deze brief te ontvangen.

Hoogachtend,

Max Aardema

Voorzitter van de vaste Commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur